

ŽE TRETJA IZDAJA DIDAKTIČNO OBLIKOVANE SLOVENSKE SLOVNIC

France Žagar: Slovenska slovnica in jezikovna vadnica. Založba Obzorja, Maribor 1987. 330 str.

Žagarjeva Slovenska slovnica in jezikovna vadnica je zdaj izšla že v tretji izdaji. Ker to ni uradna šolska knjiga, je presenetljivo, da je tolikšno povpraševanje po njej, da izide vsako leto. Zdi se, da ima ravno pravi obseg, da po njej segajo osnovnošolski in srednješolski učenci ter številni ljubitelji slovenščine, da ni niti predebela kot Toporišičeva univerzitetna slovnica in niti pretenka kot kakšen srednješolski snopič z izbranimi poglavji iz slovnične snovi.

V knjigi je prav toliko teorije kot vaj, tako lahko bralec po predelavi vsake učne lekcije preveri, ali slovnična pravila zna uporabljati ali ne. Naslovi raznih velikosti in številne tabele delajo knjigo lepo pregledno. Tu in tam se oko spočije na Kosovi ilustraciji. Te ilustracije niso le okras, ampak so večinoma funkcionalno vključene v knjigo: prispevajo tako k razumevanju slovnice kot tudi k preglednosti. Kazalo je zelo nadrobno, škoda pa je vendar, da knjiga nima tudi stvarnega kazala.

Poglavja o zgodovini slovenskega jezika, jezikovnih zvrsteh, besediloslovju in besedotvorju so močno zgoščena, omejena na najnujnejše informacije. V poglavju o glasoslovju je veliko teorije in vaj za utrjevanje zborne izreke, naglaševanja, povezovanja glasov in besed ter za premagovanje poglavitnih pravopisnih težav. Škoda, da ni vsaj še kratke informacije o tonemskem naglaševanju.

Skladnja je nekoliko nepričakovano postavljena pred oblikoslovje, menda zato, ker so besedne vrste definirane predvsem z njihovimi skladenjskimi vlogami. Povedi (enostavčne, večstavčne, razdružene) so dobro povezane z nadsegmentnim glasoslovjem (kadenco, antikadenco in vzključno intonacijo). Med tradicionalno analizo stavčnih členov in zložene povedi je umeščeno poglavje o upovedovanju (hotenjska, možnostna, gotovostna modifikacija, zanikanje, skladenjski naklon, besedni red). Na ta način je t. i. modalnost tako vsestransko obdelana kot zlepa ne v kakšnem našem učbeniku. Pri stavčni analizi je poleg spraševanja po stavčnih členih še veliko pretvorbnih vaj. Končuje se pa skladnja s koristnim poglavjem o postavljanju ločil.

Skoraj polovica knjige je posvečena oblikoslovju. Klasifikacija besednih vrst je naslonjena na skladnjo, pregibnost in pomen. Glavne polnopomenske besedne vrste spremljajo zaimenske besedne vrste, ki opravljajo iste skladenjske vloge (*Andrej – on, velik – tak, doma – tu*). Iz tradicionalnega prislova pa sta kot posebni besedni vrsti izločena povedkovnik in členek (*vsječ; že, še*). Zlasti pri sklanjatvah je opazen diferencialni pristop (*koraki – lasje, korakov – las, korakom – lasem, korake – lase, pri korakih – pri laseh, s koraki – z lasmi*). Posebno pri obravnavi glagola je izvedeno strogo razlikovanje oblik in pomenov (formemov in funkcij). Ista oblika izraža različne pomene (*Nesem očetu malico. Včeraj nesem očetu malico, pa padem in jo stresem. Čez pol ure nesem očetu malico.*). Prav tako isti pomen lahko izrazimo z različnimi oblikami (*Sleci si plašč. Ali bi si slekel plašč?*). Pri pretvorbah pa se pazi, ali je ohranjena pomenska ekvivalenca ali ne (*Nakladajo ladjo. = Ladja se naklada. Ladja je naložena.*).

Pohvaliti je treba Žagarjevo slovnico tudi zato, ker so v njej spet poleg slovenskih slovničnih terminov tudi latinski; to olajšuje povezovanje med domačim in tujim jezikoslovjem. V tretji izdaji je narejenih nekaj tiskovnih popravkov: izboljšanih je nekaj ilustracij, v podčrtovanju je speljano strogo razlikovanje načinovnih in okoliščinskih prislovij (// /// \\\ \\\ \\\), manjši popravek je pri vrstnih ločilnih števnikih. Morda bi bilo treba knjigo kje še razširiti: izčrpnije obdelati pisavo skupaj ali narazen, dodati informacijo o ujemanju med večdelnim osebkom in povedkom in še kaj.

Čprav se Toporišičeva moderna slovenska slovnica že dolgo uveljavlja, napetosti med tradicionalno in moderno slovnico še trajajo. Mnogi slovenski ljudje se na strukturalno in pretvorbno slovnico težko navajajo. Žagar je vztrajen in zanesljiv popularizator nove slovnice. Napisal je že več osnovnošolskih jezikovnih vadnic, Slovenska slovnica in jezikovna vadnica pa je njegovo najboljšo delo. Kot dolgoleten učitelj praktik in kot didaktik slovenskega jezika ima veliko smisla za posredovanje med

intuitivno in znanstveno slovnico. Mnogi učitelji raznih stopenj in strok, starši, mladi ljudje težko doumevajo slovnične novosti. Ti lahko v Žagarjevi knjigi dobijo dobro informacijo o tradicionalni slovnici in najpomembnejših slovničnih novostih, poleg tega pa lahko najdejo veliko vaj, da se naučijo, kako se slovnična teorija uporablja v praksi.

Marjan Cedilnik
Osnovna šola Alojza Kebeta v Ljubljani

OPAZNO MESTO SLOVENSKE LIRIKE V BABLERJEVI PREVAJALSKI ANTOLOGIJI

Lyrické konfrontace. Výbor z překladů O. F. Bablera ze světové poezie 20. století, Praha 1986, 178 str.

Otto František Babler (1901–1984) je kot prevajalski poliglota primerljiv z našim Jankom Modrom. Kar težko je najti kak evropski jezik, iz katerega Babler ne bi bil prevajal: slovanski, germanski, romanski, veliki in mali jeziki – vsi so se znašli na njegovem seznamu. Tudi slovensko pesništvo je začel prevajati že zgodaj: leta 1933 je izdal knjigo Slovinské balady a romance.

Knjigo, ki ji namenjam nekaj besed, je po prevajalčevi smrti pripravil in uredil Josef Suchý. Vsebuje 173 pesmi 109 pesnikov, gradivo pa je razvrščeno v 8 razdelkov. Ker nas tu zanima le slovenski delež, ga navedimo: 16 pesmi desetih slovenskih pesnikov. Predstavljeni so naslednji slovenski pesniki (seznam je narejen po vrsti nastopanja v knjigi): I. Minatti (2 pesmi), C. Zlobec, E. Kocbek (2 pesmi), N. Grafenauer, S. Makarovič, V. Cundrič, J. Udovič, K. Kovič (4 pesmi), O. Župančič (2 pesmi) in L. Krakar. Tudi sama razporeditev prevedenih pesmi je zanimiva: kar 4 od 8 razdelkov uvajajo slovenske pesmi (1. razdelek – I. Minatti: Hledání slova; 3. razdelek – S. Makarovič: Leden; 4. razdelek I. Minatti: Půjdu; 8. razdelek – K. Kovič: Stavím). Le 5. razdelek je brez slovenskega pesnika. Izbor je seveda odvisen od prevajalčeve afinitete do pesnikov in pesmi: tako se pri nekaterih pesnikih čudimo izboru (npr. O. Župančič: Pasáčci; Z Přimoři), medtem ko se spet druge pojavijo znane, antologijske pesmi (npr. K. Kovič: Bílá pohádka; Stavím; C. Zlobec: Slova).

Za okus in občutek Bablerjevega prevajalstva navajam začetka omenjenih Kovičevih pesmi.

Bela pravljica

*Křížemsvet gredo stopinje,
křížemsvet gazi po snegu.
Bogve, kdo je šel pred mano,
bogve, kdo za mano gre.*

Zidam

*Zidam stavbo duše.
Velik kvader vetra.
Velik kvader ognja.
Velik kvader vode.
Velik kvader zemlje.
Zidam stolp mesa.*

Bílá pohádka

*Křížem křážem stopy vedou,
křížem křážem snežnou plání.
Kdo ví, přede mnou kdo kračel,
kdo ví, kdo ted' za mnou jde.*

Stavím

*Stavím stavbu duše.
Velký kvádr větru.
Velký kvádr ohně.
Velký kvádr vody.
Velký kvádr země.
Stavím masa sloup.*

Izdaja Bablerjevih izbranih prevodov nedvomno potrjuje že uveljavljeno mesto slovenskega pesništva v češkem prostoru.

Andrijan Lah
Slovanska knjižnica
v Ljubljani